

KONGREGACJA EDUKACJI KATOLICKIEJ – STRUKTURA, ZADANIA I FORMY DZIAŁANIA

Mirosław Sitarz

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Streszczenie. Jezus Chrystus powierzył Kościołowi zadanie nauczania. Dlatego też Stolica Apostolska ma prawo i obowiązek erygować oraz popierać uniwersytety kościelne i katolickie. W 1588 r. papież Sykstus V utworzył Kongregację do Spraw Uniwersytetu Studiów Rzymskich, która następnie przybierała nazwy: Kongregacja Studiów, Święta Kongregacja Seminariów i Uniwersytetów, Święta Kongregacja do Spraw Wychowania Katolickiego, Kongregacja Seminariów i Instytutów Studiów, Kongregacja Edukacji Katolickiej (Instytutów Studiów). Kongregacja składa się z: kardynała prefekta, sekretarza i podsekretarza, konsultorów i innych urzędników. Dykasteria posiada kompetencje w dwóch różnych sektorach: Biurze ds. Uniwersytetów i Biurze ds. Szkół Katolickich. Kongregacja Edukacji Katolickiej w szczególności: eryguje i zatwierdza uniwersytety kościelne i katolickie, zatwierdza statuty i programy każdego uniwersytetu kościelnego i katolickiego sporządzone zgodnie z konstytucją apostolską *Veritatis gaudium*, mianuje lub przynajmniej zatwierdza rektora uniwersytetu kościelnego, prezydenta wydziału kościelnego *sui iuris*, dziekana wydziału kościelnego na uniwersytecie katolickim lub na innym uniwersytecie.

Słowa kluczowe: zadanie nauczycielskie Kościoła, uniwersytety, Stolica Apostolska, Kościół

Zgodnie z nakazem Jezusa Chrystusa – „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody [...]” (Mt 28,19)¹ – Kościół, jako instytucja Bosko-ludzka, kształtuje każdego człowieka zarówno na płaszczyźnie zbawczej, jak i doczesnej, w tym także intelektualnej². Dlatego też Stolicy Apostolskiej przysługuje

---

¹ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, Pallottinum, Poznań 2008⁵.

² „Mądrość chrześcijańska, której z Boskiego polecenia Kościół naucza, pobudza ustawicznie wiernych do pilnego ujmowania w jednej żywotnej syntezie spraw i przedsięwzięć ludzkich wraz z dobrami religijnymi, pod których kierunkiem wszystkie one wzajemnie się zespalają w jedną całość na chwałę Bożą oraz ku pełnej doskonałości człowieka, obejmującej zarówno dobra cielesne jak duchowe. [...] obowiązek ewangelizowania, właściwy Kościołowi wymaga nie tylko ustawicznego głoszenia Ewangelii na coraz to nowych terytoriach i coraz większej liczbie ludzi, ale również i tego, ażeby treść tej Ewangelii przepajała sposoby myślenia,

z prawa Bożego prawo i obowiązek erygowania oraz popierania uniwersytetów kościelnych. W związku z tym powstają następujące pytania: dlaczego Kościół zwraca uwagę na prawidłową formację intelektualną i moralną prowadzoną w uniwersytetach i szkołach katolickich? Jakie kompetencje względem szkół i uniwersytetów kościelnych i katolickich posiada Kongregacja Edukacji Katolickiej? W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania, w artykule zostanie przeanalizowana struktura, a także wybrane kompetencje i formy działania dykasterii Kurii Rzymskiej odpowiedzialnej za troskę nad szkolnictwem katolickim.

1. STRUKTURA KONGREGACJI EDUKACJI KATOLICKIEJ

Pierwsze szkoły przy kościołach katedralnych i klasztorach prowadziły swoją działalność od początku istnienia Kościoła³. W miarę zakładania i erygowania uniwersytetów przez Kościół powstała potrzeba utworzenia odpowiednich instytucji sprawujących kierownictwo nad ich właściwą działalnością. Początkowo zadania takie spełniały komisje papieskie, a od 1588 r. – kiedy Kuria Rzymska miała formalną strukturę określoną przez papieża Sykstusa V – kongregacja, która na przełomie sześciu wieków przybierała różne nazwy: od Kongregacji do Spraw Uniwersytetu Studiów Rzymskich do obecnej nazwy, tj. Kongregacji Edukacji Katolickiej (Instytutów Studiów)⁴.

Kongregacja Edukacji Katolickiej jest jedną z dykasterii Kurii Rzymskiej. Wszystkie dykasterie są prawnie między sobą równe⁵. Na czele Kon-

---

kryteria ocen i normy działania [...] należy dążyć do tego, aby cała ludzka kultura została przeniknięta Ewangelią”, zob. Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de studiorum Universitatibus et Facultatibus Ecclesiasticis Sapientia christiana* (15.04.1979), AAS 71 (1979), s. 469–499; tekst polski w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. IV: *Konstytucje apostolskie. Listy «motu proprio» i Bulle. Orędzia na światowe dni*, red. P. Ptasznik, T. Dzidek, Z.J. Kijas [i in.], Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 15–31, *Wstęp* I. Wstęp do konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana* stanowi Załącznik I do obowiązującej konstytucji apostolskiej *Veritatis gaudium*, zob. Papież Franciszek, *Konstytucja apostolska Veritatis gaudium o uniwersytetach i wydziałach kościelnych* (8.12.2017) [dalej cyt.: VG], w: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20171208_veritatis-gaudium.html [dostęp: 18.06.2018].

³ T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*, t. I, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002, s. 44–45.

⁴ Szerzej na temat genezy Kongregacji Edukacji Katolickiej zob.: M. Sitarz, *Kształtowanie się Kongregacji Edukacji Katolickiej*, „Kościół i Prawo” 6 (19) 2017, nr 2, s. 107–122, DOI: 10.18290/kip.2017.6.2-9.

⁵ Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus* (28.06.1988), AAS 80 (1988), s. 841–912; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red.

gregacji stoi kardynał prefekt, który kieruje dykasterią i występuje w jej imieniu, a także *ex officio* jest wielkim kanclerzem Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego⁶. Pomoc prefektowi w załatwianiu spraw Kongregacji i kierowaniu personelem świadczy sekretarz wspierany przez podsekretarza (PB 4). Ustawodawca kościelny stanowi, że właściwymi członkami każdej kongregacji powinni być kardynałowie i biskupi (PB 3 § 3). W 2016 r. w skład Kongregacji Edukacji Katolickiej wchodziło: 32 kardynałów (wraz z kardynałem prefektem) i 4 arcybiskupów, a także sekretarz i podsekretarz. Ponadto w strukturze Kongregacji należy wyróżnić: 2 szefów biura; 2 współpracowników; 7 pracowników sekretariatu; 6 pracowników technicznych; 28 konsultorów⁷.

Wszyscy członkowie Kongregacji mianowani są przez Biskupa Rzymu na 5-letnią kadencję (PB 5 § 1). Kardynała prefekta „uprasza się”, aby po ukończeniu 75 roku życia złożył rezygnację na ręce Biskupa Rzymu, który podejmuje decyzję po rozważeniu wszystkich okoliczności. Sekretarz przestaje wypełniać swoje zadania z chwilą ukończenia 75 roku życia, natomiast pozostali członkowie dykasterii – 80 roku życia (PB 5 § 2). W sytuacji *sede vacante* na Stolicy Piotrowej wszystkie urzędy dykasterii zostają zawieszane. W ciągu trzech miesięcy od wyboru Biskupa Rzymu członkowie Kongregacji wymagają zatwierdzenia przez papieża (PB 6).

2. KOMPETENCJE KONGREGACJI EDUKACJI KATOLICKIEJ

Papież Benedykt XVI w motu proprio *Ministorum institutio* postanowił, że Kongregacja Edukacji Katolickiej „wyraża i podejmuje troskę Stolicy Apostolskiej o rozwój i organizację wychowania katolickiego”⁸. Dlatego też

---

i oprac. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 217–257 [dalej cyt.: PB], nr 2 § 1 i 2.

⁶ Pius PP. XI, *Litterae apostolicae Pontificiae Universitati Gregoriana de Urbe, Magnus Cancellarius attribuitur* (21.06.1932), AAS 24 (1932), s. 267–268; *Statuta generalia Pontificiae Universitatis Gregorianae approbata a Congregatione pro Institutione Catholica die 17 ianuarii 2008*, s. 3–4.

⁷ *Annuario Pontificio per l'Anno 2016*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2016, s. 1191–1193. Na czele Kongregacji Edukacji Katolickiej stoi kard. Giuseppe Versaldi. Zgodnie z *Annuario Pontificio*, w Kongregacji pracuje 4 Polaków: Marek Jędraszewski, Piotr Bajor, Stanisław Wielgus, Krzysztof Pawlina.

⁸ Benedictus PP. XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae quibus commutatur Constitutio Apostolica Pastor Bonus, simulque competentia de Seminariis a Congregatione de Institutione Catholica ad Congregationem pro Clericis transfertur Ministrorum institutio* (16.01.2013), AAS 105 (2013), s. 130–135; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*,

kompetencje tej dykasterii odnoszą się do dwóch obszarów działalności, tj. uniwersytetów (erygowanie i zatwierdzanie uniwersytetów oraz instytutów kościelnych, a także włączenie ich w międzynarodowe inicjatywy z zakresu edukacji) i szkół (kwestie związane ze szkołami katolickimi)⁹.

2.1. Kompetencje względem uniwersytetów kościelnych i katolickich

Kongregacja Edukacji Katolickiej posiada określone prawem powszechnym i specjalnym kompetencje względem uniwersytetów kościelnych i katolickich. „[...] podejmuje wysiłki w tym kierunku, ażeby w Kościele była wystarczająca liczba uniwersytetów kościelnych i katolickich oraz innych instytucji kształcących, a w nich były pogłębiane dyscypliny teologiczne oraz rozwijane nauki humanistyczne z uwzględnieniem aspektu chrześcijańskiego, wierni zaś byli przygotowywani do odpowiedniego wypełniania własnych obowiązków” (PB 116 § 1).

2.1.1. Uniwersytety kościelne

Zgodnie z konstytucją apostołską o uniwersytetach i wydziałach kościelnych, „uniwersytetami i wydziałami kościelnymi nazywa się te instytucje szkolnictwa wyższego, które zostały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską i uprawiają oraz przekazują świętą naukę i powiązane z nią gałęzie wiedzy – posiadając jednocześnie prawo nadawania stopni akademickich powagą Stolicy Apostolskiej” (VG 2 § 1)¹⁰. Kościół ma prawo do erygowania i posiadania własnych uniwersytetów i wydziałów kościelnych, w celu szerzenia dyscyplin kościelnych lub z nimi związanych, a także kształcenia studentów (KPK/83, kan. 815). Ojcowie soborowi w deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*¹¹ podkre-

---

red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 263–271 [dalej cyt.: MI], nr 2.

⁹ Educazione Superiore della Chiesa Cattolica, *Congregazione per l'Educazione Cattolica. La struttura del Dicastero*, w: <http://www.educatio.va/content/cec/it/congregazione-per-l-educazione-cattolica.html> [dostęp: 18.06.2018].

¹⁰ Szerzej zob. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83], kan. 815–821.

¹¹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Declaratio de educatione christiana Gravissimum educationis* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 728–739; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 314–324 [dalej cyt.: GE], nr 10.

ślili, że Kościół otacza opieką szkoły wyższe, zwłaszcza uniwersytety i wydziały.

Kongregacja Edukacji Katolickiej eryguje (*erectio*) lub zatwierdza (*approbatio*) kościelne uniwersytety i wydziały (KPK/83, kan. 816 § 1; PB 116 § 2; VG 5). Jedynie te uniwersytety i wydziały, które zostały erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską oraz zorganizowane zgodnie z konstytucją apostolską *Veritatis gaudium*, posiadają prawo nadawania stopni akademickich, mających walor kanoniczny (VG 6; KPK/83, kan. 817). Szczegółowe wymogi konieczne do uzyskania poszczególnych stopni akademickich, uwzględniając przy tym zarządzenia Kongregacji Edukacji Katolickiej, powinny zawierać statuty wydziałów (VG 89). Wydziały kościelne erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską na uniwersytetach niekościelnych, które nadają stopnie akademickie zarówno kanoniczne, jak i państwowe powinny zachowywać przepisy konstytucji apostolskiej o uniwersytetach i wydziałach kościelnych, a także uwzględniać umowy zawarte między Stolicą Apostolską i państwami lub uniwersytetami (VG 8). Kongregacja może uznać stopnie akademickie nadane przez wydziały, które nie zostały erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską, tak, aby stopnie te miały znaczenie w odniesieniu do niektórych skutków kanonicznych. W celu uzyskania tego potwierdzenia, „udzielanego dla szczególnej przyczyny w odniesieniu do każdego ze stopni”, powinny zostać spełnione wymogi określone przez Kongregację (VG 9).

Dykasteria zatwierdza statuty każdego uniwersytetu i wydziału kościelnego (VG 7; KPK/83, kan. 816 § 2), a także programy studiów obowiązujące na tych uniwersytetach i wydziałach (KPK/83, kan. 816 § 2). Zagadnienia, jakie powinny zostać uregulowane w statutach zawiera Załącznik I do art. 7 *Zarządzeń wykonawczych*¹² do konstytucji apostolskiej *Veritatis gaudium*¹³.

---

¹² *Zarządzenia wykonawcze Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej dla wiernej realizacji konstytucji apostolskiej Veritatis gaudium* (27.12.2017), w: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20171208_veritatis-gaudium.html [dostęp: 18.06.2018]. Do nowelizacji przeprowadzonej przez papieża Franciszka obowiązywała: *Sacra Congregatio pro Institutione Catholica, Ordinationes ad Constitutionem Apostolicam «Sapientia Christiana» rite exsequendam* (29.04.1979), AAS 71 (1979), s. 500–521; tekst polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, t. XII, z. 1, tłum. E. Szafrowski, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 257–289. Następnie Kongregacja Edukacji Katolickiej znowelizowała art. 56 i 57 *Ordinationes* [Congregatio de Institutione Catholica, *Decretum quo ordo studiorum in Facultatibus Iuris Canonici innovatur* (2.09.2002), AAS 95 (2003), s. 281–285], a także art. 51, 1^oa, 52 bis, 59, 60, 61 i 62 *Ordinationes* [Congregatio de Institutione Catholica, *Decretum super reformatione studiorum*

Ponadto, zgodnie ze zmianami wprowadzonymi przez Benedykta XVI, Kongregacja Edukacji Katolickiej jest kompetentna odnośnie do organizacji studiów akademickich z filozofii i teologii, po wysłuchaniu Kongregacji ds. Duchowieństwa, w tym co dotyczy ich kompetencji wzajemnych (MI 6).

Kongregacja Edukacji Katolickiej nadzoruje uniwersytety i wydziały kościelne zgodnie z przepisami prawa (VG 5; KPK/83, kan. 816 § 1; PB 116 § 2) oraz czuwa nad tym, aby wiara katolicka nie doznała uszczerbku w wykładaniu doktryny (PB 116 § 2). Dykasteria mianuje lub zatwierdza rektora uniwersytetu kościelnego, prezydenta wydziału kościelnego *sui iuris*, dziekana wydziału kościelnego na uniwersytecie katolickim lub na innym uniwersytecie (VG 18), a także ustala szczegółowe przepisy dotyczące poszczególnych wydziałów lub instytutów (VG 86).

Dykasteria wyrażając troskę o organizację wychowania katolickiego oraz właściwe (planowe) rozmieszczenie wydziałów, tak, aby zagwarantować zarówno utrzymanie i rozwój uniwersytetu i wydziału, jak i odpowiednie ich

---

ecclesiasticorum Philosophiae (28.01.2011), AAS 103 (2011), s. 145–161; tekst polski w: Kongregacja Edukacji Katolickiej, *Dekret o reformie kościelnych studiów w zakresie filozofii*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2011, s. 9–27].

¹³ „Biorąc pod uwagę to, co zawarte jest w Konstytucji Apostolskiej i w załączonych Zarządzeniach wykonawczych oraz pozostawiając własnym regulacjom wewnętrznym to, co jest bardziej charakterystyczne i zmienne – statuty uniwersytetu lub wydziału powinny zawierać następujące zagadnienia: 1. Nazwa, charakter i cel uniwersytetu lub wydziału (z krótką historyczną informacją we wstępie). 2. Zarząd – wielki kanclerz; władze akademickie personalne i kolegialne: jakie są ich dokładne zadania; w jaki sposób należy wybrać władze personalne i czas trwania ich funkcji; jaki jest sposób wyboru władz kolegialnych, to znaczy członków rad i jak długo pełnią swoją funkcję. 3. Wykładowcy – jaka powinna być ich minimalna liczba na każdym wydziale; na jakie grupy są podzieleni zarówno wykładowcy stali jak i niestali; jakie wymagania powinni spełniać; w jaki sposób winni być dobierani, mianowani, promowani i odwoływani z ich funkcji, opisując motywy i procedury; ich obowiązki i prawa. 4. Studenci – wymagania dotyczące ich zapisania; powody i procedura ich zawieszenia; ich obowiązki i prawa. 5. Urzędnicy, pracownicy administracyjni i obsługi – ich obowiązki i uprawnienia. 6. Stopnie naukowe – jakie stopnie będą przyznawane na poszczególnych wydziałach i na jakich warunkach; inne tytuły. 7. Środki dydaktyczne i informatyczne – biblioteka: jak zapewnić jej zachowanie i jej powiększenie; inne pomoce naukowe i laboratoria naukowe, jeśli są konieczne. 8. Administracja ekonomiczna – majątek uniwersytetu lub wydziału i jego zarząd; zasady dotyczące wynagradzania władz, wykładowców, urzędników oraz czesnego, a także przyznanych im dotacji finansowych. 9. Relacje z innymi wydziałami, instytutami itp.”, Załącznik I do art. 7 *Zarządzeń wykonawczych* „Przepisy dotyczące sporządzenia statutów uniwersytetu lub wydziału”. Ponadto statuty powinny określać, „jak należy się ustosunkować do studiów gdzie indziej odbytych, zwłaszcza gdy idzie o zwolnienie z niektórych przedmiotów lub egzaminów, czy też skrócenie okresu studiów – z zachowaniem jednak przepisów wydanych w tej materii przez Kongregację Edukacji Katolickiej” (VG 44).

rozmieszczenie, powinna zasięgać zdania konferencji biskupów i specjalnej komisji biegłych (VG 61)¹⁴. Kongregacja eryguje lub zatwierdza nowy uniwersytet lub wydział dopiero wówczas, gdy zostaną spełnione wszystkie wymogi i po uzyskaniu opinii biskupa diecezjalnego lub eparchialnego, konferencji biskupów i biegłych, zwłaszcza z wydziałów sąsiednich (VG 62). Ponadto dykasteria jest kompetentna do dokonywania afiliacji, przyłączenia (agregacji) i wcielenia (inkorporacji) instytutu do poszczególnego wydziału, po spełnieniu wymogów przez nią określonych (VG 63 i 64).

2.1.2. Uniwersytety katolickie

Papież Jan Paweł II w konstytucji apostolskiej *Ex corde Ecclesiae* o uniwersytetach katolickich¹⁵ postanowił: „Uniwersytet katolicki, ze względu na swój charakter katolicki, prowadzi prace badawcze, nauczanie i wszelkie inne formy działalności w duchu ideałów, zasad i postaw katolickich. Jest związany z Kościołem już to formalną więzią konstytucyjną i statutową, już to na mocy decyzji podjętej przez osoby odpowiedzialne w imieniu całej instytucji” (EE, cz. II, 2 § 2)¹⁶. Uniwersytet nie może używać nazwy „uniwersytet katolicki” bez zgody kompetentnej władzy kościelnej (KPK/83, kan. 808), tj. Kongregacji Edukacji Katolickiej, która w odniesieniu do uniwersytetów katolickich, załatwia wszystkie kwestie wchodzące w zakres kompetencji Stolicy Apostolskiej (PB 116 § 3).

Z uwagi na powierzone Kongregacji Edukacji Katolickiej zadanie troski o rozwój i organizację wychowania katolickiego, dykasteria czuwa nad tym, aby uniwersytet katolicki, ze względu na swój charakter katolicki, odznaczał się następującymi cechami: 1) chrześcijańską inspiracją, będącą udziałem nie tylko jednostek, ale całej wspólnoty uniwersyteckiej; 2) nieustanną refleksją, podejmowaną zgodnie z wiarą katolicką nad coraz bogatszym dziedzictwem ludzkiej wiedzy, które uniwersytet stara się powiększać poprzez własne badania naukowe; 3) wiernością wobec chrześcijańskiego orędzia;

---

¹⁴ Zob. także Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 1025–1115; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 526–606 [dalej cyt.: GS], nr 10.

¹⁵ Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de Universitatibus Catholicis Ex corde Ecclesiae* (25.09.1990), AAS 82 (1990), s. 1475–1509; tekst polski w: Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, t. IV, s. 86–104 [dalej cyt.: EE].

¹⁶ Szerzej zob. KPK/83, kan. 807–814.

4) instytucjonalnym zaangażowaniem w służbę ludowi Bożemu i rodzinie ludzkiej, podążającym ku transcendentnemu celowi (EE, cz. I, 13).

Kongregacja popiera współpracę i świadczenie sobie wzajemnej pomocy zarówno przez uniwersytety, jak i ich zrzeszenia, a także służy im pomocą (PB 116 § 4; GS 12).

2.2. Kompetencje względem szkół katolickich

Ustawodawca kodeksowy stanowi: „Kościołowi przysługuje prawo zakładania szkół jakiegokolwiek specjalności, rodzaju i stopnia, a także kierowania nimi” (kan. 800 § 1)¹⁷. Szkoła jest określana mianem „katolicka” wówczas, gdy kierowana jest przez kompetentną władzę kościelną lub kościelną osobę prawną publiczną albo została uznana za katolicką przez władzę kościelną (kan. 803 § 1). Żadna szkoła nie może nosić nazwy „szkoła katolicka” bez zgody kompetentnej władzy kościelnej (kan. 803 § 3)¹⁸.

Kongregacja Edukacji Katolickiej – dbając o rozwój i organizację wychowania katolickiego (MI 2) – posiada określone kompetencje względem szkół katolickich: 1) zabiega o to, aby podstawowe zasady dotyczące wychowania katolickiego, podawane przez Nauczycielski Urząd Kościoła, były coraz bardziej pogłębiane, bronione i poznawane przez Lud Boży; 2) czuwa, aby wierni mogli wypełniać swoje obowiązki dotyczące wychowania katolickiego; 3) czuwa, aby wierni podejmowali działalność i zabiegali o to, żeby ich prawa uznawała i chroniła także społeczność świecka; 4) stanowi prawo, na podstawie którego kierowane są szkoły katolickie; 5) wspomaga biskupów diecezjalnych, aby tam, gdzie to możliwe, powstawały i były popierane szkoły katolickie; 6) wspomaga biskupów diecezjalnych, aby we wszystkich szkołach podejmowana była formacja katechetyczna i prowadzone duszpaństwo obejmujące wszystkich wiernych (PB 114–115).

3. FORMY DZIAŁANIA KONGREGACJI EDUKACJI KATOLICKIEJ

Kongregacja Edukacji Katolickiej realizując w szczególności postanowienia art. 116 § 4 PB – zgodnie z którym dykasteria ta „popiera współpracę i świadczenie sobie wzajemnej pomocy przez uniwersytety oraz ich zrzesze-

¹⁷ Ojcowie soborowi stwierdzili, że obecność Kościoła w szkolnictwie zaznacza się szczególnie poprzez szkołę katolicką (GS 8).

¹⁸ Ustawodawca kodeksowy traktuje o szkołach katolickich w kan. 796–806.

nia i jest dla nich pomocą” – angażuje się również w prace związane ze szkolnictwem wyższym na arenie międzynarodowej.

3.1. Międzynarodowy Ośrodek Nostryfikacji

Stolica Apostolska od 1 kwietnia 2001 r. jest Stroną Konwencji o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim¹⁹. Przy składaniu dokumentu ratyfikacyjnego w dniu 28 lutego 2001 r., w nawiązaniu do art. II.2. Konwencji²⁰, oświadczyła, „że jej władze centralne posiadają należyte kompetencje do podejmowania decyzji w sprawach o uznanie. Organem władz centralnych wykonujących te uprawnienia jest Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej [...]. Instytucje akademickie Stolicy Apostolskiej podlegające postanowieniom Konwencji mają siedziby w różnych krajach i zależą od Stolicy Apostolskiej, jeśli chodzi o warunki przyjęcia, kierunki studiów i przyznawanie stopni naukowych [...]”²¹.

Strony Konwencji zostały zobowiązane do utworzenia specjalnych biur zajmujących się uznawaniem kwalifikacji i udzielaniem wszelkich informacji dotyczących krajowych systemów edukacyjnych²². Dlatego też w ramach Kongregacji Edukacji Katolickiej działa Międzynarodowy Ośrodek Nostryfikacji (wł. *Centro Internazionale per il Riconoscimento*). Celem tego Ośrodka jest promowanie właściwego uznawania kwalifikacji i tytułów uzyskanych w kościelnych instytucjach akademickich, a także rozwijanie dobrej praktyki w zakresie studiów, kwalifikacji, jakimi powinni odznaczać się studenci z innych ośrodków edukacyjnych, którzy chcą kontynuować naukę

¹⁹ Konwencja o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim, sporządzona w Lizbonie dnia 11 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 2004 r., Nr 233, poz. 2339.

²⁰ „W momencie podpisywania lub składania dokumentów ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, lub w terminie późniejszym, każde państwo, Stolica Apostolska i Wspólnota Europejska poinformują każdego depozytariusza niniejszej Konwencji o organach, w kompetencjach których leżą różnego rodzaju decyzje o uznaniu kwalifikacji”.

²¹ Oświadczenie Rządowe z dnia 30 lipca 2004 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim, sporządzonej w Lizbonie dnia 11 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 233, poz. 2340. Stolica Apostolska – w zw. z art. XI.7.1 – zastrzegła sobie prawo do niestosowania postanowień art. IX.3, zgodnie z którym: „Strony, za pośrednictwem krajowych ośrodków informacji lub w inny sposób, zachęcać będą do stosowania przez szkoły wyższe Stron Suplementu do Dyplomu przyjętego przez UNESCO/Radę Europy lub innego porównywalnego dokumentu”.

²² „Uznając potrzebę istotnej, dokładnej i aktualnej informacji, każda ze Stron utworzy i będzie prowadzić krajowy ośrodek informacji i powiadomi jednego z depozytariuszy niniejszej Konwencji o jego utworzeniu oraz o wszelkich zmianach dotyczących go” (art. IX.2.1).

w kościelnych instytucjach akademickich i odwrotnie. Rodzaje „uznania” (nostryfikacji) różnią się w zależności od celu, dla jakiego mają być uznane kwalifikacje, tj. uznanie prawne (stopnie/tytuły naukowe), uznanie naukowe (okresy studiów w celu kontynuowania nauki), uznanie profesjonalne (w celu wykonywania określonego zawodu), uznawanie kwalifikacji uchodźców²³.

3.2. Stosunki międzynarodowe Stolicy Apostolskiej w zakresie szkolnictwa wyższego

Stolica Apostolska prowadzi także działalność na arenie międzynarodowej w dziedzinie kultury i szkolnictwa wyższego. Podczas Seminarium zorganizowanego w dniach od 30 marca do 1 kwietnia 2006 r. przez Kongregację Edukacji Katolickiej we współpracy z działającym przy UNESCO Europejskim Centrum ds. Szkolnictwa Wyższego, jej ówczesny prefekt, kard. Z. Grocholewski powiedział: „Od 1999 r. po podpisaniu Deklaracji Bolońskiej rozpoczął się proces, który ma doprowadzić do powstania do 2010 r. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego [...]. Również Stolica Apostolska podczas spotkania na szczycie ministrów oświaty, które odbyło się w Berlinie we wrześniu 2003 r., zaangażowała się w Proces Boloński, zobowiązując się tym samym do podjęcia niezbędnych kroków, aby instytucje kościelne zrealizowały główne cele Deklaracji Bolońskiej. Szczególnie zależy nam, podobnie zresztą jak wszystkim, którzy uczestniczą w tym Procesie, na realizacji jednego z tych celów, jakim jest odnowa uniwersytetu jako miejsca, w którym gromadzi się wiedzę i w duchu wolności szuka się prawdy, a zarazem prowadzi głęboką refleksję – opartą na integralnej wizji humanizmu – nad wartościami istotnymi dla życia i współistnienia ludzi, a także kształci się jednostki odpowiedzialne, które potrafią wykorzystywać zdobyte wiedzy dla prawdziwego dobra ludzkości. Tylko w ten sposób będzie można zagwarantować w naszych wyższych uczelniach wysoki poziom nauczania i badań naukowych służących człowiekowi”²⁴.

²³ Educazione Superiore della Chiesa Cattolica, *Centro Internazionale per il Riconoscimento*, w: <http://www.educatio.va/content/cec/it/centro-internazionale-per-il-riconoscimento.html> [dostęp: 15.10.2017].

²⁴ Dane na stronie: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/uniwersytety_01042006.html [dostęp: 15.10.2017]. Szerzej zob. Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, *Seria Focus. Struktury systemów szkolnictwa wyższego w Europie 2006/07. Proces Boloński: kierunki rozwoju w poszczególnych krajach*, tłum. E. Kolanowska, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2008, s. 310–311.

Stolica Apostolska od 2010 r. jest członkiem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego²⁵. Uczestnictwo to ma na celu: 1) aktywnie partycypować we współczesnym świecie nauki, tak, iż nauki, które mają źródło w Objawieniu nie są wykluczane, ale docenia się ich wkład naukowo-akademicki; 2) zaznaczanie aktywnej obecności Kościoła Katolickiego w miejscach, w których podejmowane są decyzje odnośnie do globalnej polityki w zakresie szkolnictwa wyższego²⁶.

WNIOSKI

Z analizy źródeł prawa i literatury dotyczącej struktury, kompetencji i form działania Kongregacji Edukacji Katolickiej, nasuwają się następujące wnioski:

1) Jezus Chrystus zakładając Kościół powierzył Mu – obok zadania uświęcania i rządzenia – zadanie nauczania. Dlatego też Stolica Apostolska posiada prawo i obowiązek erygowania i popierania uniwersytetów kościelnych, tak, aby przyczyniały się one do wzrostu wiary i życia chrześcijańskiego. To w Kościele od początków Jego istnienia funkcjonowały pierwsze szkoły przy kościołach katedralnych i klasztorach, z których następnie wyłoniły się uniwersytety.

2) W kwestiach dotyczących rozwoju i organizacji wychowania katolickiego kompetencje posiada Kongregacja Edukacji Katolickiej.

3) W skład Kongregacji wchodzi kardynał prefekt, sekretarz i podsekretarz, a także konsultorzy i inni urzędnicy. W strukturze dykasterii wyróżnia się dwa biura: ds. szkół oraz ds. uniwersytetów.

4) Kongregacja Edukacji Katolickiej w szczególności: eryguje lub zatwierdza kościelne uniwersytety i wydziały oraz uniwersytety katolickie oraz sprawuje nad nimi kierownictwo; zatwierdza ich statuty i programy studiów; nadaje stopnie akademickie; mianuje lub zatwierdza rektorów i dziekanów samodzielnych wydziałów nauk kościelnych; troszczy się o właściwe rozmieszczenie wydziałów; czuwa, aby wiara katolicka nie doznała uszczerbku w wykładaniu doktryny; stanowi przepisy w zakresie szkół katolickich.

---

²⁵ Strona internetowa Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, zob. <http://www.ehea.info> [dostęp: 15.10.2017].

²⁶ *Educazione Superiore della Chiesa Cattolica, Rapporti internazionali della Santa Sede nell'ambito dell'Educazione Superiore*, w: <http://www.educatio.va/content/cec/it/rapporti-internazionali-santa-sede.html> [dostęp: 15.10.2017].

5) W ramach Kongregacji funkcjonuje Międzynarodowy Ośrodek Nostyfikacji odpowiedzialny w kwestii uznawania kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia.

PIŚMIENNICTWO

- Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury. 2008. *Seria Focus. Struktury systemów szkolnictwa wyższego w Europie 2006/07. Proces Boloński: kierunki rozwoju w poszczególnych krajach*, tłum. Ewa Kolanowska. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
- Educazione Superiore della Chiesa Cattolica. 2017. "Centro Internazionale per il Riconoscimento." In <http://www.educatio.va/content/cec/it/centro-internazionale-per-il-riconoscimento.html> [accessed: 15.10.2017].
- Educazione Superiore della Chiesa Cattolica. 2017. "Congregazione per l'Educazione Cattolica. La struttura del Dicastero." In <http://www.educatio.va/content/cec/it/congregazione-per-l-educazione-cattolica.html> [accessed: 12.10.2017].
- Educazione Superiore della Chiesa Cattolica. 2017. "Rapporti internazionali della Santa Sede nell'ambito dell'Educazione Superiore." In <http://www.educatio.va/content/cec/it/rapporti-internazionali-santa-sede.html> [accessed: 15.10.2017].
- Kacprzyk, Wiesław, i Mirosław Sitarz (red. i oprac.). 2006. *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Pawluk, Tadeusz. 2002. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*. T. I. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Sitarz, Mirosław. 2017. „Kształtowanie się Kongregacji Edukacji Katolickiej.” *Kościół i Prawo* 6(19), nr 2:107–122, DOI: 10.18290/kip.2017.6.2-9.
- Sitarz, Mirosław, Agnieszka Romanko, Urszula Wasilewicz, i Paweł Zajac (red. i oprac.). 2013. *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

CONGREGATION FOR CATHOLIC EDUCATION – STRUCTURE, TASKS AND FORMS OF ACTION

Summary. Jesus Christ entrusted the Church the teaching function. Therefore the Holy See has the right and the obligation to establish and support the ecclesiastical and catholic universities. In 1588 Pope Sixtus V erected the Congregation for the University of Roman Studies, which then took the name of the Congregation of Studies, the Holy Congregation of Seminaries and Universities, the Sacred Congregation for Catholic Education, the Congregation of Seminaries and Institutes of Studies, the Congregation for Catholic Education (Institute of Studies). The Congregation consists of: cardinal prefect, secretary and undersecretary, consultants and other officials. The dicastery has competences in two diverse sectors: the Office for Universities and the Office for Catholic Schools. The Congregation for Catholic Education in particular: erects or approves ecclesiastical universities and faculties, approves the statutes and study programs of each ecclesiastical university or faculty, which must be drawn up in accordance with the apostolic constitution *Veritatis gaudium*, appoints or at least confirms the rector of the ecclesiastical university, the president of the ecclesiastical faculty *sui iuris*, the dean of the ecclesiastical faculty that forms part of a Catholic university or another kind of university.

Translated by Agnieszka Romanko

Key words: teaching function of the Church, university, Holy See, Church